

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์

รศ.ดร.มณฑา เก่งการพานิช

ภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์

คณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล

ประเด็น

- เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ
- เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือเกี่ยวข้ออย่างไรกับจริยธรรม

ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ทำไมต้องมีเอกสารชี้แจงเข้าร่วมการวิจัย?
- ทำไมต้องให้ผู้เข้าร่วมวิจัยลงนามสมัครใจเข้าร่วมไม่ว่าจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอะไร/อย่างไร?
- ทำไมจึงยอมให้ผู้เข้าร่วมวิจัยยุติการให้ข้อมูลเมื่อไรก็ได้?

เครื่องมือตามรูปแบบการวิจัย

- เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล
วิจัยเชิงปริมาณ

- เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล
วิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

รูปแบบวิจัย	เครื่องมือ	ส่วนประกอบ
- สํารวจเชิงปริมาณ	- แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง/google form (ข้อความหรือรูปภาพ)	ข้อคำถามปลายปิด (ส่วนใหญ่)
	- แบบตรวจสอบรายการ (check list) - แบบวัด/แบบทดสอบ	ข้อคำถามปลายปิด
	- แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้าง	ข้อคำถามปลายปิด-ปลายเปิด
	- secondary data/ฐานข้อมูล	กรอบตัวแปรที่ต้องการ
	- แบบบันทึกข้อมูล	

เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

รูปแบบวิจัย	เครื่องมือ	ส่วนประกอบ
- ศึกษาเชิงคุณภาพ	- แบบสัมภาษณ์	ข้อคำถามที่มีทั้งปลายปิด/ปลายเปิด
	- แนวคำถาม (Guideline) 1) สัมภาษณ์เจาะลึก (onsite, telephone) 2) สันทนากลุ่ม/สัมภาษณ์กลุ่ม	ข้อคำถามปลายเปิด
	- แบบสังเกต/แนวทางการสังเกต	- บันทึกสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส
	- แบบบันทึก	
	- ถ่ายภาพ - บันทึกเสียง	- บันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ
	- ตัวนักวิจัย	

ลักษณะเครื่องมือเชิงปริมาณกับจริยธรรม

1. วิธีการเก็บข้อมูล

- จะใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์หรือแบบใดดี?
- ถ้าใช้แบบสอบถาม จะกระจายแบบอย่างไรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความจริง
- ถ้าใช้แบบสัมภาษณ์ .. ใครจะเป็นคนสัมภาษณ์ จะคงความเที่ยงของเครื่องมือได้อย่างไร
- มีคำชี้แจงที่ทำให้ผู้ตอบเข้าใจ สบายใจและตอบได้ตรงกับความเป็นจริง

ลักษณะเครื่องมือเชิงปริมาณกับจริยธรรม

2. ลักษณะของคำถาม (1)

- การวัดได้ตรงกับประเด็นและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- ลักษณะคำถามกระชับ อ่านแล้วเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องตีความ
- คำถามและการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
- จำนวนข้อคำถามต้องเพียงพอที่จะครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด แต่ต้องไม่มากเกินไป ไม่ซ้ำซ้อนและไม่วกวน
- จัดเรียงข้อคำถามจากง่ายไปยาก และมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องสัมพันธ์กัน
- แต่ละข้อคำถามควรมีนัยยะเดียว

ลักษณะเครื่องมือเชิงปริมาณกับจริยธรรม

2. ลักษณะของคำถาม (2)

- หลีกเลียงคำถามเชิงปฏิเสธ และปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ
- หลีกเลียงคำถามชี้แนะ
- มีโครงสร้างและส่วนใหญ่เป็นคำถามปลายปิด
- ข้อความคำถามสร้างความกระตือรือร้นทางจิตใจ/ความไม่สบายใจในการตอบ
- มีการตรวจสอบคุณภาพของคำถาม (ความตรงด้วย IOC, CVI และความเที่ยงด้วย KR-20 และ Cronbach alpha)

ตัวอย่างการวัดความรู้.. วัดอย่างไรจึงเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1. วัดอย่างไรจึงเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ข้อความคำถาม	ตัวเลือกคำตอบ		
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
1) ยุงที่เป็นพาหะนำเชื้อโรคมาลาเรียคือยุงก้นปล่อง	1	0	0

- วัดแบบจับคู่
- ตัวเลือกตอบ 4-5 ตัวเลือก

2. ไม่ยากเกินไปสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ควรรู้

3. เป็นความรู้ที่จำเป็น

4. หาความเที่ยงด้วย KR-20

ตัวอย่างการวัดเจตคติ/ความคิดเห็น..

1. วัดอย่างไรให้เหมาะสม

ข้อความคำถาม	ตัวเลือกคำตอบ		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1) ภัยแรงงานมีภูมิคุ้มกันสูง จึงไม่จำเป็นต้องฉีดวัคซีนโควิด 19	1	2	3
2) หากไม่มีอาการป่วย ก็ไม่ควรฉีดวัคซีน	1	2	3
3) ประชาชนควรฉีดวัคซีนโควิด19 เพื่อป้องกันความรุนแรงหากมีการติดเชื้อ			

- **Likert scale** มาตรวัดแบบอัตราส่วนเป็นเลขคี่ ตัวเลือก 3, 5 หรือ 7 ตัวเลือก

2. หาความเที่ยงด้วย Cronbach alpha

ตัวอย่างการวัดพฤติกรรม..

1. วัดอย่างไรให้เหมาะสม

ข้อความคำถาม	ความถี่				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง/ สม่ำเสมอ	บางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
1) การใส่หน้ากากเมื่อออกนอกบ้าน	4	3	2	1	0
	ทุกวัน	บางวัน	น้อยวัน	ไม่ปฏิบัติ	
	7 วัน	4-6 วัน	1-3 วัน	0 วัน	
2) การสูบบุหรี่	ปัจจุบัน สูบ	เคยสูบแต่ เลิกแล้ว	ไม่เคยสูบ เลย		

2. การวัดด้วยหลายตัวชี้วัด เช่น พฤติกรรมการกินยา วัดปริมาณ ความตรงเวลา

ลักษณะเครื่องมือเชิงคุณภาพกับจริยธรรม

1. วิธีการเก็บข้อมูล

- มักใช้หลายวิธีร่วมกัน เช่น สัมภาษณ์เจาะลึก สนทนากลุ่ม สังเกต
- แบบสัมภาษณ์ (กึ่งโครงสร้าง-> ปลายปิด (ข้อมูลส่วนบุคคล)+ ปลายเปิด (คำถามที่ตอบวัตถุประสงค์))
- แนวคำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (คำถามหลัก-คำถามย่อย) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- ผู้สัมภาษณ์มีทักษะ (การสร้างความสัมพันธ์ การตั้งคำถาม การเชื่อมโยงคำถาม/การต่อเติมคำถาม-คำตอบ)

ลักษณะเครื่องมือเชิงคุณภาพกับจริยธรรม

2. ลักษณะคำถาม

- คำถามปลายเปิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- ไม่เป็นคำถามชี้้นำคำตอบ
- คำตอบที่มักจะให้หาเหตุผล "ทำไม" (why)
- คำถามที่ไม่นำมาซึ่งความขัดแย้ง ความไม่สบายใจ การถูกตีตรา

ตัวอย่างแนวคำถาม **สัมภาษณ์เจาะลึก.. การไม่ฉีด วัคซีนป้องกันโควิด 19**

คำถามหลัก

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโควิด 19
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด 19
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโควิด 19
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด 19
- เพราะอะไรท่านจึงไม่ฉีดวัคซีนโควิด 19
- จะมีเงื่อนไขอะไรที่จะทำให้ท่านตัดสินใจฉีดวัคซีนหรือไม่
 - ปล. - ควรขออนุญาตบันทึกเทปเพื่อเก็บรายละเอียด ใช้ quotation ได้
 - แนวคำถามหลัก สามารถเติมต่อไล่ตามคำตอบ.. ล้วงลึก

ตัวอย่างแนวคำถามสัมภาษณ์เจาะลึก.. การไม่ฉีดวัคซีนป้องกันโควิด19

คำถามหลัก-คำถามรอง

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโควิด19 (ชนิด และประสิทธิผล)
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด19 (ทำไมต้องฉีด สูตร กลุ่มเสี่ยง)
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโควิด19 (ดี/ไม่ดี, เพราะอะไร?)
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด19 (ความเหมาะสม? เห็นด้วย? ข้อเสนอแนะ)
- เพราะอะไรท่านจึงไม่ฉีดวัคซีนโควิด19
- จะมีเงื่อนไขอะไรที่จะทำให้ท่านตัดสินใจฉีดวัคซีนหรือไม่

ตัวอย่างแนวคำถามสัมภาษณ์**ผู้เกี่ยวข้องหรือสนทนากลุ่ม**.. การไม่ ฉีดวัคซีนป้องกันโควิด19

คำถามหลัก.. ผู้วิจัยควรรู้สถานการณ์เพื่อนำมากำหนดประเด็น

- เพราะอะไรการฉีดวัคซีนโควิด19 ในพื้นที่จึงต่ำกว่าพื้นที่อื่น (เชิงลบ)
- กลุ่มที่ฉีดวัคซีนต่ำคือกลุ่มใด เพราะอะไร
- ปัญหาอุปสรรคในการฉีดวัคซีนโควิด19 ในพื้นที่คืออะไร (ผู้บริการ/ผู้มีหน้าที่, ประชาชน, ฯลฯ)
- จะมีแนวทางในการส่งเสริมการฉีดวัคซีนในพื้นที่ให้เพิ่มขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร (นโยบาย, มาตรการ, ความต้องการ, ฯลฯ)
- ปล. - ควรขออนุญาตบันทึกเทปเพื่อเก็บรายละเอียด ใช้ quotation ได้
 - เน้นแนวคำถามหลัก ๆ และให้ผู้เข้าร่วมทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น
 - ไม่ใช่คำถามที่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สุ่มเสี่ยงต่อความขัดแย้ง

ลักษณะเครื่องมือเชิงคุณภาพกับจริยธรรม

2. ผู้วิจัย/ผู้เก็บข้อมูล.. เครื่องมือสำคัญ

- บุคลิกภาพ ท่าทีและมนุษยสัมพันธ์ ความน่าไว้วางใจ
- รับฟังอย่างตั้งใจและเก็บประเด็น
- การระบุสถานการณ์เพื่อลดช่องว่างระหว่างสถานการณ์ภาพ
- ทักษะและประสบการณ์การนำการพูดคุย การประเมิน
บรรยากาศและความจริงของข้อมูล การประเมินความอึดตัว

